

(להבדילה מן הסמוכות לה. רש"י) מלמעלה ומלמטה (בתחילה ובסוף ויהי בנסוע הארון) לומר שאין זה מקומה. רבי אומר לא מן השם הוא זה, אלא מפני שספר חשוב הוא בפני עצמו וכו' עיי"ש. ובראש השנה יז: איתא שיש "סימניות" גם בתהלים ק"ז: ת"ש יורדי הים באנית וכו' עשה להן סימניות כאכין ורקין שבתורה, לוי לך צעקו קדם גזר דין וכו'. ופירש"י: סימניות, בין פסוק לפסוק יש סימנים כזה ז. אכין ורקין, באין לדרשה למעט וכו'. וברבי חננאל שם: עשה בספר תהלים נוגי"ן הפוכין כדין אך ורק וכו'. וכ"ה בערוך ערך אך. וראה בהד"א למהרש"א בשבת ובראש השנה. ועיי' להלן פרק ו' אות ג'.

וכן מפורש בדברי רב האי גאון ד"סימניות" הללו הרי נוגי"ן הפוכין. הביא דבריו הרשב"א בחידושיו לשבת קג. וז"ל: בין משתי סימניות בכל לשון חייב, שאינן אותיות ידועות בכתב שהן נקראות, אלא סימנים בעלמא, כגון נוגי"ן הפוכין דכתיבי גבי ויהי בנסע הארון כדמפרש בגמ' דכל כתיבי הקדש (כנ"ל), וכן דכתיבי הדדי תהלים קז כדמפרש בגמ' דארבעה ראשי שנים הן (בגמ' ר"ה הנ"ל) ע"כ. ומביאו גמי בקיצור הרי"א המועתק בשלטי גבורים על הרי"ף, ובמגיד משנה פרק י"א מהל' שבת הל"י. ובפירש"י איתא שהכוונה לנוגי"ן הפוכין רק בגמ' ראש השנה, אבל בשבת לא ביאר, אמנם עיי' להלן בפרק י"א אות א' מתשו' מהרש"ל שמצא בפירש"י על קלף ציור נוגי"ן הפוכות (כמו בגמ' ר"ה) עיי"ש. [ובפירש"י בתהלים שם יש סימניות בפרשה זו (כלל) בתיבות "בצר" הרישי"ן הפוכין ובאין לידרש במקום) אכין ורקין למעט, לוי צעקו קדם גז"ר נענין וכו', וצ"ע. ובמנחת שי שם לא העתיק מ"ש ברש"י בסוגרים].

ובהל' ס"ת לר"י ברצלונאי, עמ' 37: ומיבעי ליה לסופר לעשות תרי נוגי"ן הפוכין לפרשת ויהי בנסוע, שהיא מסורת בידינו ויש לה טעם גדול. ובפרק כל כתיבי במס' שבת משכחת עיקרה מפורש (ואחר שמביא שם דב' הגמ' בשבת הנ"ל: עשה לה הקב"ה סמנאות — כך גרסתו וכן להלן — מלמעלה ומלמטה) ובברייתא דסופרים תניא [גוי' מס' סופרים שלפנינו ראה להלן] ויהי בנסע הארון ויאמר משה קומה ה' ויפוצו אויביו וינוסו וגו' והיה העם כמתאננים, עשה להם הכתוב סמנאות מלמעלה ומלמטה. וכל כך למה, שלא יהיו ישראל מצטערים מחמת הדרך שהיה קשה להם, כלל שזה הסימן להם שהפך הקב"ה צער הדרך שלא יצטערו בה. (כאן מביא ציור שני נוגי"ן הפוכין כציור 22 בציורים דלקמן, והנקודות שעליהם איני ידע למה, וראה להלן שבכמה מקורות כתוב: נקוד למעלה ולמטה). כיוצא בו יורדי הים באניות עושי מלאכה וגו' המה ראו וגו' ויאמר ויעמד וגו' יעלו שמים וגו' יחוגו ויגועו וגו' ויצעקו וגו' שופך בוז וגו' עשה להם הכתוב סמנאות מלפניהם ומאחריהם. וכל כך למה כדי לעשותן כאכין ורקין שבתורה לוי לך יש צועק נענה יש צועק ולא נענה. כיצד הצועק לפני הגזירה נענה לאחר הגזירה אינו נענה ואיתא להא גמי במס' ראש השנה בד' ראשי

גבי אותיות כמו שעטנ"ז ג"ץ, והן האותיות המשובות בצורתן וכמו שנאריך הדיבור בזה לקמן בפרק ב'. ולדבריו נזכר זה בגמ' מנחות הנ"ל, ואין הפרש בין התגין הרגילים להאותיות המשובות, שעל שניהם גם יחד כוונת הגמ'. [ולקמן פרק ב' אות י"ד יתבאר ש"תגין" כולל את סוג האותיות המשובות שהם ציורים מעוגלים, והסוג השני כעקומות והפוכות אינו כלול בזה, וצ"ע א"כ המקור לזה בש"ס].

וכן יש להוכיח ממדרש רבי עקיבא בן יוסף על התגין, ששם מבוארים רמזים בתגין ובאותיות המשובות וכמו שנביא לקמן פרק ד', והכל הרי מיוחדו של ר' עקיבא בן יוסף דורש כתרי אותיות שעליו אמר הקב"ה למשה שידרוש בהן תילי תילין של הלכות וכו'.

אמנם ממה שכתב רבי מנחם המאירי בס' קרית ספר נראה לא כן, שכן כשביאר שם ענין האותיות המשובות (דבריו נביא להלן פרק ח' אות ה') כ' רק שהם "קבלה ישנה ביד הסופרים הדווקנים איש מפי איש עד עזרא הסופר ומעזרא עד מרע"ה" ולא הביא מקור לזה מהגמרא, משא"כ אח"כ כשמדבר על התגין הביא דב' הגמ' דמנחות הנז', וכן לקמיה כתב: ויש מין אחר (של אותיות) שנכתב בברייתא של מס' סופרים והן אותיות או תיבות נקודות ואותיות גדולות וקטנות וכו'. הרי שסובר שענין האותיות המשובות לא נז' בגמ', וכמו שהביא שם ענין כתיבת ב"ה שמ"ו בראשי הדפין בסגנון דומה: וכן יש תיבות שנהגו מפי המסורות הקדומות וכו'.

גם מדב' הרמב"ם יש ללמד כן, שבפרק ח' מהל' ס"ת כ' וז"ל: ויהיו באותיות הגדולות ובאותיות הקטנות ובאותיות הנקודות ואותיות המשובות כגון הפא"ן הלפופות ואותיות העקומות וכו' ע"כ. ואח"כ כ' וז"ל: ויהיו בתגין ובמניינן, יש אות שיש עליה תג אחד וכו' ע"כ, ודבריו מורים שהאותיות המשובות אינם כלולים תחת השם "תגין". ונמצא לפ"ז דלא נז' בש"ס ענין האותיות המשובות, משום שהן אינן נכללין בשם "כתרים". אמנם מאידך אחר זה כתב הרמב"ם בהל' י': יש דברים אחרים שלא נאמרו בגמרא ונהגו בהם הסופרים וקבלה היא בידם איש מפי איש והן שיהיו מניין השיטין שבכל דף ודף לא פחות משמונה וארבעים וכו' ע"כ, ומוכח מלשונו שכל מה שהזכיר לעיל מינה, ובכלל זה ענין האותיות המשובות והתגין, נז' בגמרא, וצ"ל דהיי' בגמ' מנחות הנ"ל וכמ"ש הרי"א אלברצלונאי. אבל א"כ בשלמא האותיות הנקודות שכלל יחד מהם נז' בש"ס, כגון בסנהדרין מג. וכו' אבל האותיות הגדולות והקטנות לא מצינו. ושם מיום שנו' במדרש ר' עקיבא (נדפס בבתי מדרשות כרך ב') ומ"ש שלא נז' בגמ', עיקר כוונתו שלא נז' בדברי חכמים. ועיי"ע במ"ש להלן פרק י"ב אות ז'.

ב. נוגי"ן מנוזרות

בשבת קטו: תנו רבנן, "ויהי בנסוע הארון ויאמר משה" (במדבר י', לה) פרשה זו עשה לה הקב"ה סימניות

מה המה אלו הנקודות ע"כ. ויש להעיר מלשון מס' סופרים פ"ג הל"ג: ספר שפסקו ושנוקד ראשי פסוקים וכו'. ובנחלת יעקב שם: ר"ל שעשה הפסק בין הפסוקים בנקודות כמו שאנו עושין בחומשין וכו'. ועיי' לעיל שבהל' ס"ת לר"י ברצלוני יש נקודות על הנוני"ן ההפוכות. וראה להלן בפרק י"ב הערה 1 מ"ש ר"י ברצלוני בשם מס' סופרים. ובמה שכתבתי בס"ד בקונטרס ספר תורה המנוקד פרק ז'.

ובמס' סופרים פ"ו הל"א: הכותב צריך לעשות שיעור בפתיחה של ויהי בנסוע הארון מלמעלן ומלמטן שהוא ספר בפני עצמו, וי"א שמקומו בנסיעת הדגלים. הכותב צריך לעשות שיעור בפתיחה של ויהי העם כמתאוננים מלמעלה ומלמטה שהוא ספר בפע"צ וכו'. ולשון "שיעור" משמע להניח מקום חלק מכתובה, ועיי' להלן פ"ט אות ה' מתכר מהרש"ל. והגר"א הגיה: לעשות סימן בפרשה וכו' כלי הגמ' בשבת הנ"ל: סימניות. ומה שנכפל שם שוב: לעשות שיעור בפתיחה של ויהי העם כמתאוננים וכו'. עיי"ש בנחלת יעקב וראה לעיל גרסת הר"י ברצלוני. ועיי"ע בס' בני יונה פלפול ארוך בביאור לשון "שיעור" ו"נקוד" הנ"ל.

ונוני"ן הפוכות אלו הם מכלל האותיות המשונות, וכפי שמוכח מדב' הרמב"ם בהקד' לקונטרס שמות קדש וחול, כדלהלן פרק ח' אות ב'. וכן הר"מ המאירי בקר"ס מנאן יחדיו כדלהלן שם אות ה'. וכן בס' התמונה, לקמן פרק י' אות ב'. שלטי הגבורים, לקמן בהקד' לציורי האותיות המשונות אות ז'. מהר"י בשירי בחבצלת השרון, שם אות ה'. ומה שלא נזכרו נוגי"ן אלו בספר תאגי עיי' מה שנבאר בס"ד להלן פרק ב' אות י"ד.

ועיי' להלן פרק י"א מ"ש האחרונים בעניין הנוני"ן ההפוכין באריכות.

ג. וא"י קטיעא

בקידושין סו: אמר רב נחמן וא"ו ד"שלוש" (בר"פ פינחס: "את בריתי שלום") קטיעא היא. ועיי"ש בגמ' דילפ"י מינה דכהן בעל מום שעבד עבודתו פסולה. ובמדרש ר' עקיבא על אותיות קטנות וטעמיהן (בתי מדרשות ח"ב, דף תע"ט): הגני נותן לו את בריתי שלום, וא"ו קטנה, בשביל הגני נותן לו ולא לאחר את בריתי שלם מתנה שלימה.

והר"מ המאירי בקרית ספר ח"א הביא דיש אומרים דוא"ו דשלוש היא מהאותיות הקטנות, אבל לא נמצא כן בספרים. ואינו מוזכר כלל עניין וא"ו קטיעא. ורבי בחיי במדרשו על התורה אחר שמביא גמ' דקידושין הנ"ל מוסיף: וכן מצינו במסורת וא"ו דשלוש ועירא ע"כ, מוכח שהבין דקטיעא ועירא אחת היא. וראה לקמן פרק י"א מאות ה' ואילך באריכות בעניין זה.

וזלת זה לא מצינו עוד וא"ו קטיעא, אבל בעה"ט במדבר א' ט"ז על פס' אלה קראי העדה כתב: וא"ו קטיעא וקרי קרואי ע"כ. ולפנינו כתיב קראי וקרי קרואי.

שנים הן. ובמקצת מדרשות דרשי טעמא אחרינא ואמרי מה ראו חכמים ליתן נוגי"ן הפוכין על ויהי העם כמתאוננים⁵). אלא אמרו חכמים כל התורה כולה מיוחדת לנבואת משה, חוץ מאלו שני פסוקין שהן מנבואת אלדד ומידד, לפיכך סיגין בנוי"ן כפוף ונטפל בתורה [עיי' בתו"ש כרך י"ט עמ' שס"ט ביאור דבריו]. ושבעה מהן בס' תהלים מן יורדי הים, ו' נוגי"ן על ו' פסוקים עד ויצעקו יקם סערה, ולמה הן נכפצין. שכל רוכבי הים אינם מאמינים בחייהן ואמונתם נכפצין לאחוריהן להודיע שאין חייהן חיי וזה כופרין באמונת בוראן ולפיכך הן נכפצו לאחוריהן. (השווה למה שנכתוב להלן בשם מאור האפילה). ועל שופר בוז נוי"ן כפוף שכל התועה בנדבר כתועה בים, מה הים אין בו זרע ולא אילן ולא מיני מאכל ולא מים כך המדבר, ולמה נדמו ישראל לרוכבי הים, אלא מה רוכבי הים רואין את הגלים ואומרים על כל גל וגל בזה אנו שוקעין ובוזה אנו שוקעין כך היו הולכי מדבר לפיכך נוי"ן כפוף על נדיבים ע"כ.

ועניין כתיבת נוגי"ן הפוכין אלו בפר' ויהי בנסע ובתהלים ק"ז הובא גמי במסורה פר' בהעלותך ובתהלים. ובמסורה של "אכלה ואכלה" (נקראת כן ע"ש התחלתה בפס' ותקם חנה אחרי אכלה בשילה, ובפס' ואכלה מצדי) ש"ל ע"י פרענסדארף (הנובר, תרכ"ד) עמ' 179: ט' פסוקים אית בהון כהדין סימן ז הפוכה, וסימניהן וענן ה' עליהם יומם, ויהי בנסע הארון, ובנחה יאמר, ויהי העם כמתאוננים, יורדי הים באניות וכו' ע"כ וזה שונה מהנוסח שלפנינו במסורה, ועיי' מנחת שי בתהלים שם. ובאדר"נ פרק ל"ד הל"ד: ב' סימניות אמורות בתורה בפרשה קטנה, ואיוז פר' קטנה, ויהי בנסוע הארון וכו'. ובפסיקתא זוטרתא פר' בהעלותך: ויהי בנסוע הארון, מסומן מלמעלה ומלמטה (נוי"ן) [נוגי"ן] הפוכין שהן דומין לכ"ף ורי"ש, פירוש אך ורק, כל מקום שאמר אך ורק מיעט. מה בא למעט. ל' שאין זה מקום הפרשה הזו ע"כ. והשווה לגמ' ר"ה הנ"ל. ולקמן פרק י"א בשם האחרונים. וכן במאור האפילה: נוגי"ן הפוכות, קורין אותן מנוזרות, מל' "נזורו אחור" (ישעיה א, ד), כלר שהיה מעמדם הפוך ואמונתם מבולבלת וכו' ע"כ. וגם בבעה"ט קורא אותן נוגי"ן הפוכין, וכן במקורות דלהלן. אמנם בספרי בהעלותך פר' פ"ד הלשון: ויהי בנסוע הארון, נקוד עליו מלמעלה ומלמטה מפני שלא היה זה מקומו וכו' ובמדרש משלי פכ"ז: ויהי בנסע הארון, בין מלמעלה בין מלמטה נקוד. רבי אר' ספר היה בפע"צ ונגנו ע"כ (וראה תר"ש שם). וכ"ה בדקדוקי הטעמים לבן אשר סי' 60: ב' סימניות האמורות בתורה בפרשה קטנה וכו' ויהי בנסע הארון נקוד בין מלמעלה בין מלמטה, לפי שלא היה זה מקומה מפני שהוא ספר בפע"צ. והיכן מקומו, בדגלים ע"כ. ובמנחת שי: ולשון ספרי פרשה זו נקוד עליו מלמעלה ומלמטה וכו' וכ"כ רלב"ג, ולא ידעתי

(5) עיי' להלן פרק י"ב אות ה'.

עד למעלה עיי"ש. ומבואר מהנ"ל שהיתה מסורת שח"ת זו נכתבת באופן מיוחד שלא כשאר חתי"ן ומקורו מגמ' הנ"ל. וכן נמצא בתיקון תפילין (הוצ' מכוון התלמוד הישראלי, דף קל"ו למטה) בכ"י אחד: ח"ת של "וחרה" צריך להיות גדול כמו זה (בצירוס, מס' 22) עב למטה וגם עקום עכ"ל.

וכן מתבאר מדב' שלטי הגבורים [לר' אברהם הרופא, ראה להלן פ"ט אות ב'] שח"ת זו ד"וחרה, ועוד ח"ת נוספת כתובות באופן מיוחד, וז"ל שם (דף קע"ד ע"א) אחר שהביא פלוגתא דרש"י ור"ת הנ"ל: והסופר ר' מאיר מפאדובה ז"ל היה כותב אותה בספריו בלי חטוטרות חוץ מהח"ת של "וחרה אף ה'" ועצר את השמים שבפר' עקב (דברים י"א י"ז) עם הח"ת ד"חכלילי עינים מיין" שבפר' ויחי (מ"ט י"ב) שהן שתיהן ממניין האלפא ביתא רבתי י"היה עושה אותן עם חטוטרות ועם תג אחד גדול וזקוף על צידן השמאלי, ועקומות או פסחות [ראה בצירוס בציר 15] בכתי גלגלית והיה הרגל האחד הופך פניו לצד ימין והאחד לצד שמאל וכו'. [מ"ש שהחתי"ן הנ"ל הן רבתי, טוב כתב כן לקמיה (בדף הג') בדברו על האותיות הגדולות שבחורה וז"ל: הח"ת ד"חכלילי עינים מיין" דבפר' ויחי י"היה ג"כ חמוקת ירכים כמו שהיא ג"כ גדולה, דומה לח"ת ד"וחרה אף" דפר' עקב ע"כ. ובספרים שלנו אין חתי"ן אלו גדולות וכמ"ש במנחת שי, ועיי' מדרש ר"ע על אותיות גדולות בבתי מדרשות עמ' תפ"ה. ולשון זה "חמוקת ירכים" נמצא במדרש ר"ע בן יוסף על התגין המובא לקמיה בשלטי הגבורים עמ' קע"ז ע"ב, ועיי' להלן בפרק רביעי].

ועיי"ע באור זרוע ס' תקנ"ב שרבי שמחה רצה לר' שח"ת דחטרי לגגה היי דווקא ח"ת ד"אחד" בפס' "שמע ישראל", וכ"מ ברב"י יונה בברכות רפ"ב ד"ה ובלבד עיי"ש, וכ"כ בס' יראים ס' צ"ט (ועיי"ש בתועפות ראם) וכ"כ בסוף ס' המנהיג עיי"ש *).

לספרי דווקני דחטרי לגגיה דח"ת, ותלו לכרעיה דה"א. שהביררה לכתוב ה"א כמו ח"ת בלי תליית כרעיה, ולעומת זה צריך לעשות סימן בח"ת לחטור גגיה, או בהיפוך לחלות כרעיה דה"א ומבלי לחטור ח"ת. ואתי רב אשי לאסחודי אספרי דווקני דעבדי תרווייהו משום האי טעמא דמפרש שם. ואם כן כיון שמעיקר הדין תמונתם שוות אתי שפיר חתי"ן ההי"ן בבריי' ואתי שפיר ש"ס דגיתין (דף פה:) גבי "למהך" דלא לתחזי "למהך". אבל הנ"ל קשה, אי סלקא אדעתין דעיקר תמונת ח"ת היא כהאי ספרא, אם כן איך יתחלף בהי"ן, ועל כרחך צריך לומר שגם תמונת היי יהיה כן והרי הוא בעצמו לא כ' כן ההי"ן לפי התמונה שלפני. ועוד לפי הנ"ל איכא ההי"ן בכתיבה דלא תלי' כרעיה, אם כן מאי טעמא לא אמר הש"ס דשקליה לגגיה דהיי ועבדו ב' זייגין דקדום לחי"ת, אלא על כרחך ליתא להך תמונה, וגם לא ראיתי בגלגליו הנ"ל. [כוונתו על תיקון סופרים שראה שהיו בגלגליו ציורי אותיות משונות כמו שהוכיח בתחילת חשבונו ונעתיקנו להלן פ"ט].

תמונת טי"ת לפופה בימינה גם כן לא מצאתיה כן, אבל לפי מה שעשה כל הפוסקין שלו כפולות ולפופות הצורך לעשות גם הטי"ת כן, שהרי אמרו בבריי' שלא יעשה טי"תין פ"י"ן

וצ"ב לדבריו מה שייכות קרי וכתוב כאן. ועכ"פ לדבריו נמצא שיש שני ואו"יין "קטיעין" בתורה (ועיי"ש בבעה"ט שנתן טעם לוא"י דשלום למה היא קטיעא). ובאור תורה למהר"ם לונזאו: קריאי, יו"ד כתיב בין רי"ש לאל"ף וכ"כ הרמיה, ודלא כבעה"ט שכי וא"י קטיעא ע"כ. וכ"כ המנחת שי.

ובמנחת שי בתהלים (כד, ד) על פס' אשר לא נשא לשוא נפשו בשם ר' אלייא המדקדק בספר המסורת מאמר ט' וז"ל: והנה במסורות המדוייקות לא קראו הוא"ו הקטנה וא"ו זעירא, אך וא"ו קטיעא פ' וא"ו קטוצה מעט מלמטה, כמו "את בריתי שלום" וא"ו קטיעה, וכן "לא נשא לשוא נפשו" וא"ו קטיעא ע"כ ועיי"ש.

ד. ספרי דווקני חטרי לגגיה דח"ת

במנחות כט: אמר רב אשי חזינא להו לספרי דווקני דבי רב דחטרי להו לגגיה דח"ת וכר ע"כ, ופירש"י שם דהיי שעושיין כעין חוטר בגג בצד שמאל. והתוס' שם הביאו פ"י ר"ת שבאמצע הגג מגביהין מעט עיי"ש וכבר האריכו בזה הראשונים. ובבית יוסף או"ח ס' ל"ו כתב וז"ל: מצאתי כתוב על מאי דאמר' חזינא לספרי דווקני דחטרי לגגה דח"ת, יש לתמוה על הסופרים שאין חוששין לזה אלא בח"ת ד"וחרה" (דברים יא, יז) שהרי בכללן צריך זה התיקון וכ"כ בסמ"ג. ואולי חששו לזה בעבור שיסתלק חרון אף שעשו אותה גבוה למעלה [ועיי' במ"ש בהערות בדברים ט"ז בשם ברוך שאמר], אבל בחתי"ן אחרות עשו כדב' רש"י וכר עיי"ש.

ובמחזור ויטרי בהל' מזוזה (עמ' 649) מביא האותיות המשונות שכותבין במזוזה, וכתב שהח"ת ד"וחרה" היא "פתוחה בשני כרעיה, וגג כרעא תניינא עולה למעלה כוז" [ראה בצירוס]. וכפי המצוייר שם כוונתו במ"ש "גג כרעא תניינא" על החטוטרות וכשיטת רש"י הנ"ל, וכלשון התוס' במנחות שם: פ"י בקונטרס שהגביה רגל שמאלו של ח"ת

6. בחש"י החת"ם יריד ס' רס"ה דן בעניין ס"ת שנמצא בו אותיות משונות, דבריו נביא להלן פרק תשיעי אות א'. ובתוך חשבונו כתב בעניין תמונת אות ח"ת שנמצאה שם, כציר 23 כדצירוסים דלהלן, וז"ל:

תמונת הח"ת לכאורה הייתי יכול להמציא כן מהש"ס, דבפרק הקומץ אמר' חטרי לגגיה דח"ת משמע דחטוטרות הוא זולת הגג, וכן הוא בין לרבינו תם ובין לרש"י כמובן, ואם כן במס' שבת (דף קד:) דקאמר דנטלי' לגגיה דח"ת ונעשה שני זייגין, על כרחך לא קאי אחטוטרות לחד, דאם לא כן לא היה ליה למימר גגיה דח"ת אלא חטוטרות, אלא על כרחך דשקל לכל הגג. ובתמונת ח"ת שלנו לא ישרא אלא קו פשוט ואין כאן ב' זייגין, אע"כ כתמונה של זה הסופר, ויהיו ב' זייגין הפוכים ומצינו שם בבריי' (שבת קג:) גמ"ן עייג"ן, עייג"ן גמ"ן, טי"תין פ"י"ן וכי' ור"ל בהפיתם וכפירש"י שם, והכי נמי דכוותיה.

אלא דלפי זה ע"כ גם תמונת ה"א יהיה כן, דהרי אמרו שלא יעשו חתי"ן ההי"ן ואם לא ישרו בתמונה איך יעשו מחתי"ן ההי"ן, וכבר כתבתי בהשובה אחרת והוספתי קצת גופך על דברי הריב"ש בתשובה במה דאמר רב אשי בס' הקומץ חזינא